

УДК 05.53:005.342:658

ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

М. Б. Кравців

студентка 4 курсу, група ЕП-41, навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент В. М. Костриченко

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

Досліджено сутність поняття економічної стійкості, основні її складові та види. Запропоновано авторську систему показників щодо оцінки економічної стійкості підприємства. Наведено класифікацію інновацій за сферами діяльності та визначено роль прийняття інноваційних рішень у господарській діяльності підприємств. Ключові слова: інновації, інноваційне рішення, економічна стійкість, складові стійкості.

Исследована сущность понятия экономической устойчивости, основные ее составляющие и виды. Предложена авторская система показателей для оценки экономической устойчивости предприятия. Приведена классификация инноваций по сферам деятельности и определена роль принятия инновационных решений в хозяйственной деятельности предприятий.

Ключевые слова: инновации, инновационное решение, экономическая устойчивость, составляющие устойчивости.

In the article the studied economic stability and the main components and types of it. Suggested own system of indicators in relation to the estimate the economic stability of enterprise. Represent classification of innovations and defined the role of innovations for enterprise's activity.

Keywords: innovations, innovation, economic stability, components of stability.

Функціонування підприємства в сучасних умовах ринкового середовища супроводжується складністю протидії підприємства різним групам факторів внутрішнього та зовнішнього середовищ. Для забезпечення стабільного розвитку та функціонування в тривалій перспективі керівники підприємства повинні здійснювати постійний аналіз та оцінку економічної стійкості підприємства для збереження та зміцнення його ринкових позицій.

Дослідження поняття економічної стійкості, визначення впливу результатів господарської діяльності підприємства на економічну стійкість та пошук заходів щодо її підвищення здійснювали такі вчені: Товстяк Г. П. [1], Дуброва О. С. [2], Семененко О. В., Грищенко О. Ф. [7], Максимова Т. С. та інші.

Дослідження теоретичних основ та вивчення практичного аспекту економічної стійкості зумовило постановку таких цілей: ідентифікувати вплив інновацій на забезпечення економічної стійкості підприємства, підвищення його конкурентоздатності та економічного розширення в тривалій перспективі.

Більшість конкурентних стратегій, що використовуються підприємствами в боротьбі за споживачів та ринки збуту, передбачають використання інновацій як найефективнішого та найбільш доцільного шляху у забезпеченні економічної стійкості. Економічна стійкість – це комплексна характеристика, оцінка якої дозволить визначити наявний рівень використання ресурсів підприємства, визначити «слабкі» та «сильні» сторони його діяльності, а також

розробити заходи для подолання негативного впливу зовнішнього середовища. Економічна стійкість – це стан підприємства, за якого забезпечується оптимальне співвідношення його складових та запас міцності діяльності підприємства.

Значна кількість факторів економічної стійкості підприємства обумовила виокремлення різних видів стійкості в економічному аспекті: зовнішня, внутрішня, успадкована, фінансова, виробничо-технологічна, організаційно-правова, соціально-екологічна [1]. За функціональною ознакою складові економічної стійкості доцільно поділити на: виробничу, фінансову, маркетингову, кадрово-управлінську та інвестиційну [2].

Сукупність методів оцінки економічної стійкості підприємства поділяється на дві групи: експрес-діагностика та фундаментальна діагностика стійкості роботи господарюючого суб'єкта.

Експрес-діагностика проводиться на базі фінансової звітності та містить попередній аналіз економічної стійкості підприємства. На основі первинної статистичної інформації розраховується сукупність традиційних показників рівня забезпеченості основними виробничими ресурсами, ефективності діяльності підприємства та його фінансового стану. Тобто розглядаються не тільки фактори, що впливають на ступінь економічної стійкості, а можливі варіанти розвитку подій на основі прийнятих управлінських рішень [3].

Фундаментальна діагностика дозволяє одержати найбільш розгорнуту картину кризового фінансового стану підприємства та конкретизувати форми та методи майбутнього його фінансового оздоровлення. На етапі фундаментальної діагностики оцінюється розмір порушення пропорцій у фазах циклу кругообігу капіталу на підприємстві, які підлягають детальному дослідженню; виявляються причини порушення пропорцій у фазах циклу кругообігу капіталу на підприємстві, динаміка зміни їх впливу на перебіг фінансової кризи, розробляються заходи фінансової стабілізації підприємства [4].

Оцінювання економічної стійкості підприємства доцільно здійснювати за рядом показників, які характеризують рівень та ефективність використання кожної її складової. Для оцінки виробничої стійкості необхідно використовувати такі показники як: фондооснащеність, коефіцієнти зносу, придатності та оновлення, витрати на 1 гривню реалізованої продукції; фінансової стійкості – коефіцієнт автономії, фінансової залежності, маневреності власного капіталу, поточної ліквідності, страхування власного капіталу; кадрово-управлінської стійкості – коефіцієнти обороту по прийому і звільненню, використання робочого часу, коефіцієнт випередження; маркетингової стійкості – рентабельність продажу, коефіцієнт оновлення асортименту, ринкова частка підприємства, рентабельність виробництва; інвестиційної стійкості – рентабельність інвестицій, коефіцієнт інноваційної активності, частка витрат на НДДКР у загальних витратах на виробництво продукції.

Розрахунок показників економічної стійкості здійснюється на основі даних статистичної і бухгалтерської звітності підприємства (5 форм звітності). В таблиці 1 наведено розрахункові показники за групами стійкості на прикладі ПАТ «Поліссяхліб» за 2013-2015 роки. Аналіз показав, що підприємство має адекватно відреагувати на негативний тренд показників фондозабезпеченості (від 0,107 до 0,069 грн/грн), коефіцієнта придатності основних засобів (від 0,352 до 0,338).

Варто зазначити, що наведені розрахунки не містять стандартизованих значень показників маркетингової та інвестиційної стійкості. Це зумовлено тим, що чистий прибуток підприємства за період, що аналізується, зріс майже у 80 разів, що, відповідно, відобразилось і на показниках рентабельності підприємства. В результаті показники рентабельності продажу, виробництва, інвестицій не можуть бути об'єктивними критеріями при побудові карти стійкості підприємства та розрахунку інтегрального показника стійкості для ПАТ «Поліссяхліб». Тому в подальших дослідженнях буде проведений пошук більш об'єктивних показників оцінювання маркетингової та інвестиційної стійкості підприємства.

Стандартизовані значення показників стійкості ПАТ «Поліссяхліб»
за 2013-2015 роки

№ з/п	Назва показника	Роки		
		2013	2014	2015
Виробнича стійкість				
1.	Фондозабезпеченість, грн/грн	0,107	0,101	0,069
2.	Коефіцієнт зносу ОФ	0,648	0,649	0,662
3.	Коефіцієнт оновлення ОФ	0,080	0,033	0,039
4.	Коефіцієнт придатності ОФ	0,352	0,351	0,338
5.	Витрати на одиницю реалізованої продукції, грн/грн	0,772	0,776	0,743
Фінансова стійкість				
6.	Коефіцієнт автономії	0,737	0,719	0,743
7.	Коефіцієнт фінансової залежності	1,357	1,390	1,347
8.	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,22	0,24	0,41
9.	Коефіцієнт поточної ліквідності	0,05	0,17	0,61
10.	Коефіцієнт страхування власного капіталу	0,037	0,035	0,026
Кадрово-управлінська стійкість				
11.	Коефіцієнт обороту по прийому	0,057	0,079	0,041
12.	Коефіцієнт обороту по звільненню	0,082	0,091	0,079
13.	Коефіцієнт використання робочого часу	0,885	0,887	0,892
14.	Коефіцієнт випередження	-	1,06	1,33

Наступним етапом є визначення інтегрального показника як середньої величини по кожній групі стійкості за формулою

$$X_i = \frac{\sum x_{ij}}{n}, \quad (1)$$

де X_i – середня величина показника i -ої групи;

x_{ij} – значення i -го показника j -ої групи;

n – кількість показників певної групи стійкості.

Розраховані інтегральні показники стійкості функціональних підсистем ПАТ «Поліссяхліб» наведено в таблиці 2. Аналіз цих інтегральних показників дозволяє зробити висновок про зростання показників фінансової та кадрово-управлінської стійкості, що є позитивним явищем в діяльності підприємства. Водночас підприємство має тенденцію до зниження показників виробничої стійкості із 0,3918 до 0,3702, що є тривожним сигналом та потребує покращення даної складової економічної стійкості підприємства на основі реалізації інноваційних рішень.

Таблиця 2

Інтегральні показники стійкості функціональних підсистем ПАТ «Поліссяхліб»

Показники	Роки		
	2013	2014	2015
Виробнича стійкість	0,3918	0,382	0,3702
Фінансова стійкість	0,4802	0,5108	0,6272
Кадрово-управлінська стійкість	0,256	0,530	0,5855

Інновації – це новини, доведені до стадії комерційного використання і пропозиції на ринку у вигляді нового продукту. Справжня новизна продукту завжди пов'язана із зростанням економічного ефекту від його використання. Новизна може бути «відносною»,

«абсолютною» і «приватною». Абсолютна новизна характеризується відсутністю аналогів даній новині; відносна – це новизна, яке вже застосовувалося на інших підприємствах, але вперше здійснюється на даному підприємстві; приватна новизна має на увазі оновлення елемента виробу [5].

За сферами діяльності підприємства виділяють інновації: *технологічні* (спрямовані на створення нової продукції, технологій та матеріалів), *виробничі* (орієнтовані на розширення виробничих потужностей, диверсифікацію виробничої діяльності та ін.), *економічні* (направлені на зміну методів та способів господарювання, зниження витрат виробництва, покращення фінансових результатів), *торгові* (передбачають модифікації в торговій діяльності, цінній політиці, розширенні системи і методів збуту продукції), *соціальні* (пов'язані і покращенням умов і характеру праці, соціального забезпечення, психологічного клімату та внутрішніх взаємовідносин), *в області управління* (передбачають покращення організаційної структури, стиля і методів прийняття рішень, використання нових засобів обробки інформації) [6].

Інноваційні рішення на підприємстві є ключовим елементом інтенсивного росту, що призводить до зміцнення його ринкової позиції, збільшення валових доходів та чистого прибутку. Підприємства, що обрали інноваційний шлях розвитку впроваджують як нові бізнес-моделі, так і нові (або удосконалені) технології. Інноваційне рішення на підприємстві не обов'язково несе радикальні (до цього не існуючі і на інших підприємствах) зміни. «Інноваційність» рішення для підприємства полягає у його нестандартності та позитивності впливу саме для даного підприємства. Слід зазначити, що для підприємства інноваційне рішення є не тільки внутрішньою рушійною силою, а й інструментом впливу на зовнішнє господарське середовище. Своєчасно розроблене інноваційне рішення дає можливість підприємству вплинути на поточну бізнес ситуацію та навіть задати тенденцію подальшого розвитку галузі в цілому [7].

На основі проведеного аналізу економічної стійкості визначено, що керівництво підприємства ПАТ «Поліссяхліб» повинне прийняти ряд інноваційних рішень для покращення показників виробничої стійкості, зокрема: виробництво нових видів продукції, впровадження прогресивних технологій виробництва, заміна устаткування на більш продуктивне та менше енергомістке, диверсифікація діяльності.

Висновок. Економічна стійкість є комплексним та складним поняттям в економічній науці, яке потребує подальшого вивчення. Здійснюючи необхідні та своєчасні розрахунки стійкості підприємство здатне зберегти та зміцнити власні позиції на ринку, випередити конкурентів та розширювати масштаби своєї діяльності. Найбільш ефективним засобом досягнення цієї мети є впровадження інновацій, що мають багатоплановий характер і є одним з основних факторів запобігання виникненню кризових ситуацій на підприємстві.

Список використаних джерел:

1. Товстяк Г. П. Економічна стійкість підприємства: поняття, структура, фактори та види / Г. П. Товстяк // Global International Scientific Analytical Project. – Режим доступу: <http://gisap.eu/ru/node/300>.
2. Дуброва О. С. Стратегічна стійкість підприємства: складові та напрями її забезпечення / О. С. Дуброва // Вісник Хмельницького нац. ун-ту: Економічні науки. – Т. 1. – 2010. – № 1. – С. 15–19.
3. Наконечна О. С. Методичні підходи до оцінювання економічної стійкості промислових підприємств / О. С. Наконечна // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 6. – С. 47–53.
4. Загородна О. Діагностика фінансового стану і стійкості функціонування підприємства / О. Загородна, В. Серединська // Економічний аналіз. – Випуск 7. – 2010. – С. 262–265.
5. Городецька Л. О. Оцінка впливу інновацій на конкурентоспроможність підприємства / Л. О. Городецька, І. Г. Шевченко // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – 2011 – № 31. – С. 42–47.
6. Дяченко М. І. Управлінські інновації як основа інноваційного розвитку організації / М. І. Дяченко // Стратегія економічного розвитку України. – 2009. – Випуск № 24–25. – С. 37–40.
7. Грищенко О. Ф. Інноваційне рішення – ключовий фактор забезпечення сталого розвитку сучасного підприємства / О. Ф. Грищенко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 1. – С. 120–127.